

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio II. de periurio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

adum sine defectu cuiuscunq; fortis homines, nempe bubalci, muliones, baiuli, ebrij & belluones, neq; verò in templo, sed vbi ius iurare absq; vlla præmeditatione coguntur. Neque verò sacerdotibus idem honos habetur, quem iura sanxerunt, sed promissive vti seculare vulgus iurare coguntur, imò ipsi se offerunt. Quæ de re adeo iurandi religio iam viluit, vt periuria, pro minimis delictis habeantur: Sed de hoc q. seq. art. 3. iterum: vbi de tertio comite repetendus est sermo. Primum argumentum D. Tho. Th. est, iuramentum ad confirmationem inducitur, vt ait ad Hebr. 6. Pau. Vnicuiq; autem suum dictum confirmare congruit ergo quicumque iurare potest. Responso ad minorem præmissam dirigitur. Quidam enim sunt quos ob proprium defectum dicta sua iuramento firmare non decet. Alij verò, quos propter firmitatem suæ auctoritatis eo non indigent. Secundum argumentum sumitur ex Chrylos. hom. 44. super Mat. c. 23. vbi ait. Si aliqua causa fuerit iurandi, modicum videtur facere, qui iurat per Deum; ed qui iurat per euangelia, maius aliquid fecisse videtur. Quibus dicendum est: stulti, scripturæ propter Deum facta sunt, non Deus propter scripturas. Quibus verbis edocet grauius esse iurare per Deum, quam per euangelia. Quicumque autem & quocunq; tempore communi locutione iurare per Deum consueuerunt: ergo à fortiori omnes cuiuscunq; conditionis possunt per Euangelia (quod leuius est iurare,) responderi D. Tho. interpretando Chrylostomum, nempe quod iuramentum secundum se consideratum grauius est, cum sit per Deum, quam cum sit per euangelia. Nam, vt ait ad Publicolam Aug. Quanto fortius est id, per quod iurauit, tanto iuramentum strictius obligat. Nihilominus econuersò propter modum iuramenti potest fieri grauius, dum sit per euangelia solenniter, tum quod cū sit solenniter sit cum maiori deliberatione, quam dum sit priuatum per Deum: tum etiam quod maius esset tunc scandalum perituri, quia publicitus sit. Et ideo cohibita sunt personarum aliquæ conditiones, à iuramento solenni per euangelia, quæ iurare, vt reliquum vulgus, per Deum permittuntur. Quæstione autem sequenti ar. 3. de hac re iterum. Tertium argumentum D. Tho. est. Idem esse effectus non potest contra-

riarum caussarum: excluduntur autem aliqui à iuramento propter defectum, vt pueri & petiuri: ergo nulli debent propter excellentiam excludi, vt sacerdotes. Responderetur non esse absurdum, quod in priori præmissa negatur, nempe, vt aliqui excludantur, quia maioris sunt auctoritatis, quàm vt eos iurare deceat: alij verò, quia minoris, quam eorum iuramento stetur. Quartum denique argumentum est: nullus homo in hoc seculo tantæ auctoritatis est quàm Angelus. Nam vt Matt. 11. ait Christus, Qui minor est in regno caelorum, maior est Ioanne Baptista: Angelus autem, vt Apocalyp. 10. legitur iurauit per viuentem in secula seculorum, ergo homo quantumcunq; sit dignitatis, iurare potest. Responso autem est, quàm in primo art. copiosè delucidauimus. Enimverò, vt Deus minimè è ob id iurat, quod necesse habeat asserta sua per aliquid fortius confirmare sed ad ostendendum immobilitatem illius quod iurat; sic & Angelus non iurat, nisi ad ostendendum id quod affirmat, ex immobili infallibilique Dei dispositione procedere. At verò quoniam homines non iurant, nisi vt certiora dicta sua faciant illi qui sunt eximie dignitatis, iuramento non indigent.

Arg. 4.

Angelorum iuratio.

QVÆSTIO II.

DE PERIURIO.

S. Tho. 2. 2. quæst. 98.

ARTICVLVS I.

Virum falsitas requiratur ad periurium.

Vnamus D. Th. aliū ordinē seruauerit inter quæstionē de iuro, & hanc de periurio materiam superfluous in terferens: quoniam tñ non est mihi animus illam, quæ laetissima est materia modo tractare, ordini cōsentancum duxi virtuti iusti extremum periurij vitium adiungere, quā q. Sententiarū Magister in 3. dist. 39. disputauit. Est ergo primus quæstionis articulus, vt moris est D. Th. generalis: Vt rñ. l. vniuersum omni periuri falsi-

Conclusio.

Arg. 1.

Arg. 1. ex Chrylos.

Gratius iurim per Deum, quæ per Euangelia.

Arg. 3.

tas inist? Ad quam q. vnica conclusione af-
firmatiua respondet, scilicet quod de ratione in-
trinseca periurij est falsitas: Hoc primū pa-
ret ex eius definitione, que rei natura expo-
nit. Est n. periurium vt loco citato ait Inia-
rum magister nihil aliud quam mendaciū
iufo firmatum, vt D. Bonauent. in 3. d. 39 q. 1. dicitur
Moralis actus, vt 1. 2. q. 1. ar. 2. definitū
est, ex fine sortiuntur speciem: finis autem
iuri est confirmatio dicti humani: confir-
matio autem eiusmodi per hoc fit, q. illud
dictum firmiter ostenditur esse verū: quod
quidem rei falsē contingere non potest: er-
go falsitas confirmationi veritatis opponi-
tur, que ideo finem iuramenti euacuat. Fit
ergo ex his consequens peruersitatem iura-
menti quod periurium dicitur, a falsitate
præcipue speciem sortiri, atq. adeo de ra-
tione periurij esse falsitatem, sicuti veritas
est de ratione legitimi iuramenti.

Quæstio hæc egregia est, per quam præ-
cedens perfectius elucidatur. Nam quoniā
opposita iuxta se posita, clarius elucescunt, a
multis, que illic se insinuabant, vsq. ad huc
locum super sedimus. In introita verò exa-
minationis præsentis conclusionis, obijcit
se contra probationem eius Caiet. qui hæc
falliam de glute non potest, quod finis
iuramenti sit confirmatio humani dicti.
Quod tamen D. Th. vt superiori q. ar. 4. &
5. & hic liquidis verbis affirmat, & in solu-
tione secundi. Ratio vero sua formidinis
est: quia concedere submetuit id, quod no-
bilius est, nempe actum religionis (qualis
est iuramentum) referendum esse ad id, q.
est ignobilius, puta ad confirmandum ho-
minis dictum seu medium ad finem. Illic
tamen nempe art. 5. satis responsum a no-
bis est, videlicet non esse formidandum
finem iuramenti esse firmare humanū di-
ctum quandoquidem hoc ipsum in gloria
Dei refertur, quod illic copiosius explicui-
mus. Hoc ergo prætermisso, non nihil pro-
fecto ambiguitatis conclusio habet S. Th.
quatenus generalis est. Non. n. ad omne
periurium videtur requiri falsitas. Immo
etiam si iuratio sit vera, aliunde videtur
habere posse rationem periurij. Et ratio
quidem hæsiandi est, quam hic D. Tho.
argumento 1. tangit, & præcedenti q. ar.
3. fuit tacta. Ait. n. Hier. super illud Hie-
mie 4. iurabis, viuit Dominus in veritate,
in iudicio, & iustitia, tres illos comites, scilicet
veritatem, iudicium, & iustitiam, sic esse iura-

mento necessarios, vt quandoquocumq. illorū
vnus deiecerit, periurium sit: potest autem
assistente veritate deesse vel iustitia, vel iu-
dicium, & tunc quidem erit absq. falsitate
periurium. vt, v. g. Si quis iuret hominem
occidere, quod patrare intendit, & patrare
nō est. Ob hoc ergo argumentum, vt D.
Bonauent. in 3. d. 39 q. 1. refert non de-
ficere, qui negarint omne periurium esse
mendacium, immo citra mendacium, vt
argumentum ostendit, aiunt posse contin-
gere. Neq. verò Hieron. ait quod vbiq.
que aliquis trium comitum defuerit, sit
mendacium, aut falsitas, aut periurium
finians, quod citra falsitatem, & menda-
cium potest esse periurium. Et certe ad ip-
sum ratione confirmare videtur. Nam cū
veritas sit vnus comes per se aliis duobus
distinctus, sit vt peruersitas iuramenti ac-
cidere possit absque falsitatis vitio, per hoc
quod desit, aut iustitia aut iudicium. Hoc
tamen non obstante respondetur omni
periurio germanam esse falsitatem, pro-
pterea rationem S. Th. Et enim periurium
& legitimum iuramentum è regione op-
ponuntur: legitimum autem est veritatis
confirmatio. Cum ergo falsitas veritatis op-
ponatur, exactius D. Th. loquitur, dicitur,
omne periurium aliquam falsitatem in-
uoluere. At verò, vt vera sit hæc sententia,
nō debet accipi falsitatis, vt est cōtraria ve-
ritati, que est primus iureiurandi comes:
hoc enim satis ratio hæc proxima pertu-
sit: quandoquidem absque illo primo co-
mite, qui est veritas, possit periurium acci-
pere: sed accipitur falsitas, vt sit commu-
ne genus ad plures falsitatis gradus & spe-
cies. Vnde bene ait D. in solutione primi,
quod primò & principaliter (adde & ma-
ximè propriè & formaliter) periurium est,
vbi deest actu veritas, que est primus co-
mes: tunc enim actu exurgit falsitas: ac-
que id potissimum, dum quis consulto, sci-
licet sciens & prudens intendit falsum as-
seuerare. Siue in iuramento fiat assertorio
sue promissorio, scilicet quando quis pol-
licetur id quod non intendit facere. Va-
dit enim expressè tunc contra mentem,
vbi perficitur ratio mendacij, quam qui-
deus falsitatem suprà diximus in promis-
sorio semper esse peccatum mortale, et-
iam si quis iuraret hominem occidere,
quod facere non intendet. Idemque
proinde gradus est, quādo quis iuramento
asserit.

SOTO
de iure
Legibus
DIII
13

Caieta.

Dubita-
tio.

Hieron.

assertorio iurat, id quod verum est putans esse falsum. Nam vadit etiam contra mentem, atque ad eò formaliter est mendacium: licet materialiter verum iuret: quare semper erit mortale crimē. Hoc ergo iuramentum suapte proprietate & natura dicitur falsum, eò quod verbum menti non consonat: dicitur autem quando est promissorium, ab effectu dolosum, quia fit ad decipiendum. Ad hunc autem gradum reducitur, cum quis id quod falsum est iurat, putans esse verum: ex negligentia tamē, quia diligentiam omisit: quam adhibere tenebatur, ut certior fieret. Erit tamen peccatū non semper mortale, sed secundum negligentiam culpam. Secundario autem falsitas inest periurio defectu secūdi comitis nempe iustitiae, ut si quis iuret peccatum mortale perpetrare. Tunc enim licet illud facere proponat, atque ad eò in se iuraverit, quæ est primus comes, deest tamen ratione contrariæ obligationis veritas quæ est quoddam falsitatis genus. Fit enim ipsa iuratione per iurum, propterea quod id iurat, quod alia lege tenetur falsum facere. Itaque licet postea sit facturus, tamen iurando deierat, atque ad eò quodammodo falsum iuravit in virtute contrariæ obligationis. Atqui huc ille reducitur, qui iurat non facere opus consilij, & supererogationis: nam licet illud possit implere, ut supra diximus, ad id tamen non tenetur. Et id eò est quædam falsitas propter obligationis defectum: quia consultius est postea iuramentum falsificare. Tertium genus falsitatis est, ubi deest iudicij veritas. Nam etsi quis verum quidem iuret putans esse verum: leuiter tamen, ac temere scilicet aut citra necessitatem, aut citra cordatam aduertentiam, ut certior veritatis fiat antequam iuraret, licet in se illic simpliciter veritas, est tamen quædam falsitas in potentia, propterea quod, qui sic iurat, in periculo iurandi falsum versatur. Sunt ergo tres falsitatis gradus scilicet primus simpliciter in actu: secundus in virtute, aut contrariæ obligationis, aut contrarij consilij: at deniq; tertius in potentia de iurandi. Hæc ergo ratione asseritur omni periurio inesse falsitatem, suo cuiusque gradu & ordine. Quæ utique ratione superiori q. artic. 3. ut omne periurij genus ad normam euangelicæ prohibitionis exigemus, quæ est, ne nomen Dei assumamus in vanum, triplex vanitatis genus iuxta hos

tres falsitatis gradus discreuimus. Sed arguis, quod neque illis gradibus falsitatis admittis tueri possumus omne periurium esse mendacium, ut Magist. sentent. ait, & D. Tho. consentit. Nam ubi quis id iurat, quod verum esse censet, quod tamen materialiter est falsum periurum est. Et tamen non vadit contra mentem, atque adeo neque mentitur: hoc enim est mentiri. Et multo minus, si id quod iurat, verum est: non tamen veritatem satis explorauit. Respondetur quod in priori casu vadit contra mentem quam tenebatur habere, & habuisset, si diligenter rimatus esset veritatem. Et in posteriori quodammodo dicitur ire contra mentem, propterea quod non habet mentem tam veritatis consciam & certam, quam iuramento assumat. In secundo argum. inquiritur, utrum iuratio veritatis per falsos Deos mereatur nomen periurij? Apparet enim potius hoc esse periurium, quam iurare falsum per verum Deum. Ab eo enim quod in re potissimum est, species eius pensatur, in iuramento autem id per quod iuratur, præstantius apparet, quam id quod iuratur: nam illud habet rationem principij, quo veritas confirmatur, hoc autem conclusionis: & secundum Aristotelem in posterior. principia potiora sunt conclusionis: ergo iuratio per falsos Deos, inde potius deberet dici periurium, quam iuratio falsi per verum Deum. Respondet autem D. Tho. illud non esse periurium, imò periurium ab eo solum quod iuratur sortitur speciem, & nomen. Et ad rationem ait discrimen esse inter syllogismos, & morales actiones: in illis namque id quod habet rationem cause efficiētis, qualia sunt principia, potissimum est: in moralibus autem potior est finis & quia finis iurandi est confirmare veritatem, ex defectu veritatis iuratio periurium fit. Quapropter est iurare verum per falsos Deos peruersum sit iuramentum, speciesque idololatriæ, ut art. 3. videbimus, non tamen dicitur periurium: quia finem iuramenti non tollit, qui est veritas, ex quo sequitur, non omne præuū, peruersumque iuramentum esse periurium: de grauitate verò peruersitatis, quæ est iurare per falsos Deos, quamuis vera sit iuratio, dicemus artic. 3. Tertium argum. est expositio Augu. in sermo. 28. de verbis Apostoli Iacobi, ubi tria profert periuriorum exempla.

Argu. contra prædictam.

Argu. D. Tho.

Respon. sio.

Argu. 3.

Primum est illius, qui falsum iurat, putans esse verum. Secundum illius, qui iurat falsum, putans esse falsum. Tertium illius, qui iurat id quod verum est putans esse falsum. Pro cuius expositione notat D. Tho. actus morales procedere à voluntate, cuius obiectum est bonum apprehensum. Ob id que ex apprehensione & intentione estimanda est morum forma, conditio autem non apprehensa per intellectum dicitur materialis. Et quoniam forma est per quam actio est bona vel mala, malitia & bonitas ex intentione iudicatur. Quocirca qui aliquid iurat putans esse falsum, siue materialiter falsum sit, siue verum, formaliter est periurus. Si autem id iurat, quod putat esse verum, id ramentum forte est falsum, nisi aliqua interueniat negligentia, nullum est peccatum: si vero illa antecesserit, tanta est culpa periurij vel mortalis, vel venialis, quanta fuit in negligentia. Quocirca suo genere peius est periurium formale, hoc est secundum intentionem, puta cum putat iurare falsum, quam materiale, id est, cum putat iurare verum, licet sit falsum. Ob id enim subdit illic Augus. quia rem linguam non facit nisi rea mens.

ARTICVLVS II.

Vtrum omne periurium sit peccatum.

Conclō. Non querit de quantitate peccati, venialis aut mortalis (hoc enim articulo proximo seruat) sed in genere an sit peccatum? Et respondet vnica conclusione affirmatiua, quod omne periurium est peccatum, asserta ab Augus. loco modo citato super Iacobum, vbi generaliter de periurio loquens, ait: Videre quam ista de testanda sit bellua, & de rebus humanis ex terminanda. Et ratione preterea sit lucida. Diximus enim supra legitimum iuramentum esse actum religionis, per quem & Deum facemur omnia scire, quantum ad intellectum, & omnibus velle prospicere, & prouidere quantum ad voluntatem. Qui autem ipsum in se esse falsi profert, aut ignorantia notam Deo iniurij, videlicet quod aliqua eum lateat veritas, aut prauae voluntatis, nempe quod consilio velit falsum attestari: quorum vtrumque contra eius debi-

tam reuerentiam impium est. Fit ergo manifestum, periurium omne delictum esse religioni contrarium. Res est clara. Nam quando nihil absurdum esset aliud in periurio, quam quod vniuersum, vt modo dicebamus, quodammodo includit mendacium, esset peccatum. Nam mendacium ab illo peccato fieri non potest verum. Propterea periurium vitium est priori decalogi tabule aduersum, videlicet transgressio secundi precepti, Ne iures vana per eum. Iam enim vt proxime dicebamus articulo superiori q. exposito tres gradus reliquimus vanitatis in iuramento falso, iniquo, & temeratio. Quapropter duplici ratione intrinseca & inseparabili periurium est peccatum, videlicet, & quia mendacium includit, & quia per ipsum Deum contra religionem dehonestatur. Atque adeo ceteris paribus simpliciter mendacio absurdius crimen est. Sunt autem vt Bonau. in 3. dist. 39. quaest. 1. periurium esse contra ostentum mandatum, Ne quis falsum testimonium dicat. At vero hoc accidentarium est periurio. Nam falsum testimonium delinquere, & citra iurandum via venire potest, & peculiarem habet materiam: nempe certam speciem iniurij, quae proxima interrogatur iuramentum, verò multo habet amplio rem siluam cum ad assertorium & promissorium protendatur in omni materia. Hic autem articulus quoniam in subiecto quæri patentior fiet, pluribus non indiget modo verbis.

Primum argum. S. Thom. est: quicumque non implet quod iuramento firmatum, periurium esse videtur; quando quis autem iurat facturum se illicitum, puta adulterium, vel homicidium, si id factum expleat, peccat, ergo si non faciat, non peccabit, aliter esset perplexus; & tamen tunc videtur periurus non verificando id quod iurauit. Ergo non omne periurium est peccatum. Respondet autem quod eiusmodi iuramentum iurando quidem fit periurium; quia id iurauit quod tenebatur facere falsum. Neque vero eo quod non implet fit reus periurij. Cuius ratio notanda est; quia illa non erat materia periurij. Quare nec implendo nec non implendo fit ob id periurus, sed implendo crimine homicidij, vel adulterij peccat; quia vt supra declaratum iuramentum illud relinquit materiam illam illicitam in sua natura. Et eodem scie

SOTO
de iure
Legibus
DIII
13

fere modo responderetur ad secundum quod qui iuravit opus super eogationis non facere, non tunc quando non implet perius est; immo consultius facit iuramento contraveniendo; quia illa non erat materia iuramenti, sed quando iuravit tunc fuit perius. Ad tertium de illo, qui promittit facere voluntatem alterius, quam post cognoscit esse iniquam, aut duram, aut importabilem, qui videtur non solvendo promissum non delinquere, & tamen esse perius. Responder quod nemo se alteri obligare potest, nisi sub debita conditione, scilicet si id quod ei mandaverit, fuerit licitum, honestum & tolerabile; & ideo ille nec delictor est, nec perius. Circa hoc igitur assertum habere quis forsitan dubius posset, utrum quisque voluntatem se alterius in genere facturum iureiurando pollicetur, mortale delictum committat. Sunt enim qui re vera non circa iniuriam antequam suam voluntatem exponant ab amicis petunt, ut quicquid ab eis ex postulare sint, sibi concedant. Ea enim fuit matris filiorum Zebedæi apud Christum postulatio. Matth. 20, qui cum adorabat petens aliquid ab eo. Et matris Salomonis apud filium 3. Reg. 2 dicentis, Petitionem vnam parvulam ego deprecor a te. Est ergo dubium utrum illa generalis concessio crimen sit mortale, maxime si sub iureiurando fiat. Ambiguitatis autem ratio a parte affirmativa est quod qui iurat se quidquid alter petierit praestitutum, in consulo pollicetur etiam malum perinde atque ille qui iurat se homicidium facturum. Id quod Herodis exemplo comprobatur Marc. 6. Nam propter iurandum sub quo Herodiadi, quidquid petisset fuerat pollicitus capite obruturavit Ioannem. A parte vero negativa extat nihilominus argumentum quod eiusmodi pollicitatione multi imprudenter faciunt, qui tamen non arguuntur lethalis criminis. Responderetur duos esse hac parte imprudentia gradus. Primus est eiusmodi petitionibus generalibus nequaquam antequam explicentur annuere id quod Christi exemplo didicimus, nihil enim Zebedæi uxori concessit antequam interrogaret, quid vis & ac subinde petitionem intelligens tenuit, dicens ad filios: Nescitis, quid petatis. Quocirca eiusmodi postulationibus antequam intelligantur, sub iuramento assensum pre-

bere animo absolute implendi quidquid ille petierit, peccatum mortale est genere suo. Nam qui sic iurat animo destinavit etiam absurdum si postuletur facere uti Herodes. Dixerit genere suo; nam ex circumstantijs fieri hæc potest promissio citra culpam, videlicet cum inter viros probos vsu venit, nempe quando iurans certo scit nihil ab alio deprecandum, nisi quod more & iure fieri possit, neque si aliud poposcerit, id se facturum timeret. Vix tamen a culpa saltem veniali tale promissum excusari potest. Et ideo viri prudentes & praesertim principes, ac publicæ potestates nequeunt citra imprudentiam notam eiusmodi petitiones concedere, & ut illis imprudentia id promittere impudentia alijs est petere. Secundus (hoc deficiente) prudentia gradus est, illa facta concessione, ubi posita constiterit iniustum peti non stare promissio. Quod nos Salomon exemplo docuit, sanè qui petitionem matris, postquam illa suam mentem aperuit implere tenuit. Quoniam in eiusmodi promissionibus conditio honesti, etiam si iurans eam non apposuerit subintelligitur. Vnde Agestilaus Rex cum quidam illum improbè postulasset, do vgeret, dicens, sibi id quod petebat promississe, quasi illa ratione fas non esse negare, respondisse fertur. Si quidem iustum est quod petis promissi, sin minus, dixi non promissi. Et iuridicum axioma est in male promissis rescindendam fidem. Extrema ergo dementia in Herode fuit propter iurandum per quod in consulo Herodiadi fuerat quidquid postulasset pollicitus, nefandum illud scelus, patrare. Tametsi non tam exiurandi religione, quam ex amoris turpitudine illud emanavit. In 4. argum. explicatur quemadmodum obligatio iuramenti vnius personæ non transit in aliam. Neque vero in aliam materiã. Argu enim est. Promissorium iuramentum ad futurum se extendit, potest aut obligo illa per reimmutationem tolli. Quod. n. civitas modo iurat succedeb. nouis ciuibus, aut canonicis obligatio illa minimè illos ligat. Et canonicus dum hæc statuta iurat, alia si addantur seruare non cogitur, & nihilominus isti ciues & canonici videntur quodammodo iuramentum transgredi, ergo omne petiurium est peccatum; Ratio autem est quadripartita. Primum n. notandum iurandum esse actionem personalem, & non comunem, sicuti enim

Argu. 3.

Dubita. do.

Duo im. pruden. ne gra. dus.

Agesta. laus.

Quadri. fida re. sponso.

toia

tota ciuitas excommunicari nequit, ita nec tota ciuitas iurat nisi vel singuli iurent, vel in singulari vni facultatem faciant hoc per omnino iuramentum praestandi. Quare virtuti iusti quod vnus facit nemo alius ligatur. Ob idque quotiescunque aliquis in tenatum, aut in capitulum recipitur, tenetur statuta iurare: alias ciuitas mutatis ciuibus nullo tenetur iuramento a maioribus praestito. Ait tamen secundo quod tenetur quicumque ciuium etiam iniuriatus ex aequa fidelitate. Nam qui fit honorum particeps, fit subinde & onerum: si autem non seruaret, non esset ob id periurus. Quia utique ratione etiam si pater iurauerit quidpiam soluere, non tenetur filius ipso defuncto, vi iusti patris id soluere, ita ut non solvens sit periurus, sed tenetur tanquam huius paternum debitum reddere: verum est tamen quod paterna iuratio arctius perstringit heredem, quam si non fecisset iuramentum. Pari modo si rex, episcopus aut canonicus, ad dignitatem absque ulla iuramento admitteretur, non perstringeretur virtute iusti antecessorum constitutionibus stare: tenetur tamen ex eorum fidelitate postquam dignitate & eius fructibus & honoribus fruitur, iura illi annexa seruare. Per haec de iureiurandis censendum est, quae causarum patroni, & procuratores nomine suarum partium praestant. Id enim dupliciter fieri potest: vno modo absque specialis facultate partis ad singulare illud iuramentum praestandum, & tunc ille pro quo iuramentum praestitum est, non sic ligatur, ut si non impleat periurus sit: tenetur tamen stare verbo procuratoris, virtute potestatis, quam illi dedit ad sua negotia transigendum, si tamen dominus causae ad singulare aliquod iuramentum praestandum agenti suo dedit, tunc iuramentum procuratoris perinde ligat dominum ac si ipse iurasset. Nam et si iuramentum perinde atque matrimonialis contractio, actio sit personalis, potest nihilominus per destinatum ad id procuratorem seu matrimonium, celebrari. Sed rogas. Numquid dum quis procuratorem in propria causa instituit potest illi generalem facultatem facere, quocumque iuramentum exhibendi, quod ipse iudicauerit esse licitum? Respondetur nequaquam id fas esse, taliter ut iuramentum procuratoris suum ipsius reputetur. Cuius profecto ignorantia multi laborant. Nam iurare nemini quantumque veritatem licet, sed illam tantum

quam prius certo cognouerit. Et ideo illa generalis facultas iniqua esset, & illegitima, atque ad eo iure non admittenda, nisi in singulari, dominus causae agenti suo dicat. Iura meo nomine hoc. Quo fit ut illa iuramenta procuratorum nomine suarum partium potius sint ceremonia iuribus quibus partes stare tenentur, si modo iurata sint & honesta. Tertium dictum Dionysio Thomae est, quod canonicus vel senator iurans statuta ecclesiae vel reipublice non iurat, nisi illa quae illuc usque edita sunt. Et ideo si aliqua superaddantur, non tenetur illa, ut iuramenti seruare, nisi intendat non solum facta, sed facienda custodire: Tenebitur tamen tanquam socius illius familiae ex vi statutorum, quae vim habent coactiuam legum si honesta sint, & alijs conditionibus iustae legis ornata. Circa illud tamen verbum nisi intendat se obligare etiam ad futura, notandum illa intentionem, non esse licitam nisi tacita conditione si edenda statuta fuerint vnde quae iusta, immo nec cum tali conditione esse omnino prudentia sic iurare, quia, ut modo dicebamus, nemo debet nisi illa quae certo nouit iurare.

ARTICVLVS III

Utrum omne periurium sit peccatum mortale.

Postquam in genere constitutum est omne periurium esse peccatum, interrogat in specie an omne sic peccatum mortale. Et respondet vnica conclusionem affirmatiua. Periurium ex sui ratione est peccatum mortale: Cuius prima ratio est quod quid est diuino precepto contrarium, est peccatum mortale; periurium autem est contrarium illi precepto. Leuit. 19. Non periurabis in nomine meo, ergo omne periurium sui ratione est peccatum mortale. Secundo probatur. Nam id propter quod aliud est tale, ut verbis Philosophi in posterioribus loquamur, magis est tale, ut si aqua est calida propter ignem, virtuosior est in igne calor. Confitemur autem id quod per se est veniale peccatum ut ociosum verbum, si fiat in Dei contemptum, fieri mortale, ergo fortiori ratione periurium, quod suapte natura contemptum Dei innatum habet, quia est vitium reuerentiae.

De iuramentis aliter non mine praestitis.

August.

reuerentia Dei & diametro aduersum, erit peccatum mortale. Poterit autem ratio paulo differentius sic informari. Peccatum mortale est qd Dei, & proximi ve charitati aduertatur: omne autem periurium diuinae charitati repugnat. Deum enim eiusque religionem despiciere, charitati eius aduertatur, vt documento in hominum ciuilitate constat: ergo est mortale scelus.

Articulus hic vastissimum nobis aperit differendi campum. Et primum omnium conclusio D. Tho. cum suis probationibus neq; adeo perspicua est, neq; omnino certa videtur. Si enim rationes animaduertas, id duntaxat concludunt, quod periurium genere suo sit peccatum mortale, sicuti furum & homicidium: & tamen titulus quæst. fuit vniuersalis vtrum omne per iurium in indiuiduo quomodo enq; fiat sit mortale. Et videtur in solutionibus argumentorum partem affirmatiuam in vniuersum sustinere. Et vt artic. 7. dicebamus periurium assertorium, quantumcunque leui materia fiat est mortale: neq; in hoc simile est furto, quod ratione tenuitatis materia potest esse veniale. Sed tamen ex altera parte extat argumentum neq; in promissorijs, neq; in assertorijs omne periurium esse mortale. Iam enim supra diximus, si quis iuramento promittat rem leuissimam quam non soluat esse periurium, non tamen mortaliter peccare. Et si quis iuret venialiter peccare periurium facit veniale. Item si quis citra iudicium discretionis iuret putans id esse verum, quod iurat, est per iurus, & tamen non semper lethaliter peccat, sed tantum quanta fuerit negligentia.

Dubia circa conclusionem. Dubia est ergo conclusio S. Tho. an intelligat periurium ex sua tantum ratione generica esse peccatum mortale, an vero vique ad eam rationem intrinsecam, vt omne in indiuiduo sit mortale. Ad quam quidem q per vniuersas periuriorum species discurrunt 7. conclusionibus respondemus. Et vt ordinem a nefandissimis auspicemur, Prima conclusio. Sceleratissima periuriorum species est blasphemia, & inter blasphemias illa qua est idolatria, vt per falsos Deos, seu veraciter, seu mandaciter iurare. Blasphemiam in quam multae sunt species, illa tamen sola ad nostrum facit propositum, que sub forma sit iuramenti: Et quod eiusmodi iuratio sit omnium impientissimam, nemo dubitare posset, nisi qui August.

ad Publicolam segniter & abique discretionem audierit. Et refertur 22. quæst. 1. canon. mouet. At quippe quod sine vlla dubitatione minus malum est per Deum falsum iurare veraciter (quod est blasphemia) quam per Deum verum fallaciter: quod sit citra blasphemiam. Quanto enim (inquit) per quod iuratur est sanctius, tanto magis est poenale periurium. Nihilominus conclusio nostra verissima est. Nam Blasphemia genere suo peior est simplici periurio. Est namque blasphemia maledictum & conuicium in Deum ipsum iactatum, quo vel honori ipsius & dignitati quidpiam detrahitur, vel quod ei non conuenit impingitur. Quapropter per periurium veritas eius in dicendo dehonestatur: per blasphemiam vero sua ipsius veritas in essendo offenditur: qui autem per falsos Deos iurat insignis blasphemiae genus Deo impingit, sane qui honorem vni Deo debitum alijs qui non sunt eo digni impartitur. Secundo apertius arguitur. Blasphemia, vt secunda secundae quæstione determinata auctor est D. Thom. confessioni fidei opponitur, quae primum est totius religionis fundamentum: estque idecirco infidelitatis species atque adeo contra primum mandatum de vno colendo Deo committitur: cum periurium non fiat, nisi contra secundum: Peccatum autem quod primo mandato opponitur magis impii est quam quod sit contra secundum. Et tertio inde id sit manifestum, quod qui per falsos Deos iurat manifestatur idololatra est vt pote qui actione illa pseudodeos colit ac si illis, aut supplicaret, aut turificaret. Vnde Hierem. 5. vbicunq; Deus filijs Israel aequalibus impoerat, nempe & quod ab eo ceu a potestate defecissent, & quod iurarent in his qui non erant Dij. Quapropter Chrylost. in imperfecto Idololatriam se inquit facit omnis, qui per aliud a Deo iurat: idololatria vero sceleratissimum sacrilegium est, quam periurium. In summa, qui Deum dicitur esse solum Deum, atrociorum ei irrogat iniuriam, vt pote qui in suam ipsius substantiam & quid dicitur impius est, quam qui contra eius scientiam & dignitatem ipsam allegat in testimonium falsi: ergo enormius contra ipsum delinquit. Imò vero, vt August. ipsum sui ipsius inter pretem huc appellemus in libro contra Mendac.

Menda.

Menda, ait blasphemare ideo peius est, quam peierare, quod peierando falsa rei adhibetur testis. Deus: blasphemando autem de ipso falsa dicuntur. Ergo cum re vera qui per alium quam per verum Deum iurat, aut per creaturas in ipsum relatas falsum dicat de Deo vero, puta quod non sit solus Deus, sit ut multo impius sit iurare per falsos Deos quam deierare. Sed ais forsitan hoc tantum concludi quod falsum iurare per Deos falsos sit peius, quam per Deum verum. Imò vero id ipsum concluditur, etiam dum per falsos Deos verum iuretur. Nam illic impietas idolatriæ per manet, hoc est falsorum Deorum cultus. Dicendum ergo ad Augu. quod cum illic de solo periurio loqueretur, docere cogitavit, quod quantum ad rationem attinet periurij, cuius quidem substantia est falsum iurare, minus malum est veraciter iurare per falsos Deos, quam mendaciter per Deum verum: imò illud ut artic. 1. dicebamus non est periurium. Et ad idem attinet id, quod subdit, quod quanto id per quod iuratur, sanctius est, magis est penale periurium, si eius, intrinsecam rationem conderes. Nihilominus rationem idolatriæ, quæ illic inuoluitur, nunquam Augu. negasset esse delictum periurio grauius. Definitio autem q. huius, aliam suscitauit, videlicet, vtrum liceat ab idololatra iusurandum per suos Deos petere & recipere. Apparet enim id non licere. Nam cum ipse iurando etiam verum per suum Deum, actum idololatriæ exerceat, atq. ad eum notemiter peccet, videtur ille qui tale iuramentum exigit, socius eiusdem criminis fieri. Augu. nihilominus eodem loco affirmatorie respondet, illud esse licitum. Et ratio est, quod cum idololatra more & vsu parantissimus sit per suos Deos iusurandum prestare, ille qui illud recipit, non magis eum mouet, quam vsurarium ad suam nequitiam paratum, ille qui mutuum ab illo sub fenore petit. Quare neque illi in illa iniquitate associat, sed vitur eius fide: non quidem Catholica, per quam Christiani sumus, sed naturali fidelitate, quam mortalium quicumq. cuiuscunq. sit religionis, in pactis & foederibus seruare tenetur. Id quod exemplo Laban & Iacon confirmat, qui ut Genesi. 39. refertur cum foedus inissent, mutuo sibi iurauerunt per Deum Iacob & Deum Nachor patris

Laban. Et idem inuirit Genesi. 26. de Iac. & Abimelech, quorum vterq. alteri per proprium Deum iurauit, licet ut ait Augu. non sit ita comperitum. Ex quo fit coniequens, quod iam idololatra, quam gentilis iusurandum suum seruare teneatur: non quidem ex vi religionis, que falsa est, sed ob fidelitatem humanam, quam secundum suam conscientiam iure iurando confirmauit. Atqui hic est legitimus sensus Augu. qui refertur 22. q. 5. canon. Ecce dico, vbi ait, quod qui super lapidem falsum iurat, periturus est. Quod quidem glossa nescio quo fido, interpretamento aliorum veritatis, quam re habet. Ait enim Augu. suos peccantes reprehendere, qui cum super librum iurare debebant lapidem aliquem loco libri supponebant, eos deciperent quibus iurabant. Quo, ideo ait Augu. nomen o ligari, quando quidem alij putabant illud super librum fieri. Glossæ autem, bene testatur verba Augu. in proprio loco non consuluisse. Alia alij etiam Theologi illo loco assingunt, que non sunt relatu digna. Augu. enim illic non loquitur nisi de iuramentis gentilibus, quibus inter omnia solennissimum erat per Iouem lapidem iurare inde tractum, ut apud Lium lib. 1. & apud Gell. & apud vniuersos Latinos, quod cœremoniam unum foedus erat, ut pater patratu mita tenens lapidem, conceptis verbis iuraret, & tunc suum lapide feriret. Ex quo sermo ille deriuatus est: ferire foedus illum ergo lapidem appellabant Iouem, quatenus testis foederum erat. Ait ergo Augu. in quod qui super, sed qui ad lapidem, scilicet Iouem iurat, quantumuis re vera non iuret per rem sanctam, iurat tamen per eum quem putat esse sanctum. Et ideo tenetur fidem illam seruare. Sed rogas fortasse, vtrum talis idololatra ratione iuramenti, actius sit deui. ctus, quam si absque iuramento fide iam obligasset? Augu. ad publicolam, hoc duntaxat ait q. qui per Deum falsum iurat verum, semel peccat, quia iurat per quem non debet: qui autem per eum dē iurat falsum, bis peccat, quia præterea iurat falsum: Et idem est, si non implet iuratum promissum. Rūdetur autē eiusmodi Ethnicū non teneri actius absolute obligatone, ratione iuramenti, qm̄ illud frangēs nulli vero Deo aut rei sacre iniuriam est,

Aliaq.

est, sed illi penitus, cui si dem frangit, neque veram religionem contaminat, sed tamen tenetur ex hypothesi, id est supposita eius fallaci conscientia, qua putat perveritatem Deum iurare. Est enim hæc obligatio axiomata, erroneam conscientiam obligare. Hic enormitati secundo gradu accedit blasphemia iurandi per creaturas, more gentilico, quamvis qui iurat, Christianus sit, & non idololatia, ut per Solem, per Mercurium, &c. quod v. g. in secunda quæstio prima, cap. Clericum. Carthaginense Concilium v. blasphemiam damnat quem canone superior quæstio artic. 6. emunctius exposuimus. Tertio ordine blasphemiz veniunt Christianorum, que formam habent apostasie. Qualia sunt quinque illa verba in Hispanis damnata, scilicet, Non credo in Deum, seu ut fingunt de Deo discedo, Item de Deo renego, quod est ipsum abnegare, & adiurare. Et Pesse, hoc est Deo displicere, eumque tædeat huius, aut illius rei: ac demum per Dei vitam. Prima namque tria genera significationem infidelitatis habent, & fidei abiurationis. Est tamen adnotandum huiusmodi blasphemias non esse re vera apostasias. Nam qui sciunt non habent animum desiscendi a fide, sed ire impetus verba illa extorquet blasphemiam. Etenim ut vera apostasia, & defectio a fide ex superbia nascitur, ut hereticorum exemplo constat, sic huiusmodi Christianorum blasphemias statimatabilis profertur. Sunt tamen supra quam dici potest enormissimæ. Sic enim de fide blasphemare, quam in baptismo profitemur, etiam apud Turcas, & impietissimos idololatrias esse exhorrendum. Quare non est alijmanda huius impietatis immunitas de sola civili pena, quæ levissima est carceris. Est enim cum copro utramque latissime gravior culpa apud Deum quam homicidium: quandoquidem, ut supra iam constitutum est, sit fidei contraria, quæ ad primum legis mandatum attinet. Ob id que inquisitores etiam hæretica pravitatis in blasphemos solent animadvertere. Immo antiquitus pena acerrima mortis plectebatur blasphemus. Legitur enim Levitic. 24. Homo, qui male dixerit de suo, probrum peccatum suum: & qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur: lapidibus opprimitur, cum omnis multitudo: si de eius sine pergrinus fuerit. Omnis

inquit multitudo: quoniam vivit in vinctis esse debent honoris Dei. Iam vero respublica non quo crimina graviora sunt, acerbior vltimæ enim iudicio Dei relinquit, sed quo magis sunt peccata, civilem perturbationem. Qui autem ait Pesse, hoc est Deum tædeat, blasphemus est, quod bilem, quam de alio concepit, in Deum respuit, & quem ira habet corruptum affectum, eundem Deo impingit, quod nefandissimum est. Dicere autem per vitam Dei, ut superiori quæstio artic. 6. dicebamus, non est Dei vitam in resem simpliciter adducere: alioqui non esset blasphemate, licet neque illud vivit Deus, sed est nefanda, licet ma execratio. Etenim sicuti dum ais per vitam patris, aut filij, illam nisi verum dixeris, vitiosis Dei subdit: sic dum ais per vitam Dei, perinde eam videris eius ipsius iudicio subijcere, ac si posset Deus de se ipso supplicium sumere. Sunt & blasphemiarum non infimas species iurare per membra Dei, ut per caput, per sanguinem, per iecur, & per alia membra, qua nominare depudet. Nam præterquam quod Deo videtur isti membra tribuere, etiam si de membris Christi intelligant, enorme convitium, & contumelia est. Quandoquidem hoc non est membra in testimonium afferre: sed vituperiis Christum solidare, sicuti nefas est iurare per intemeratam Deipstæ Virginitatem. Ob idque mirari satis nequeo, cur publice potestates sine evangelium, saltem authenticum, Constituti non consulunt de hac re: cuius titulus est, ut non luxurientur homines contra naturam, ne iurent per caput, aut capillos Dei, & ne Deum suum blasphement, ubi iurare per capillos nefando exequatur flagitio, quod sit contra naturam. Quin vero (ut supra diximus) gravior illo est blasphemandi impietas. Quocirca propter huiusmodi peccata (ut illic habetur) a vires penumero, Deus solet in genus humanum. Nunc scilicet vrbium incendiis, nunc fame, nunc bellis, & submersionibus, & huiusmodi aliis portentis suum vindicant. Sanctissimum honorem, & nomen: & hanc ob causam sanctissimè illic obsecratur Imperator prætorem vrbis, ut quos talibus delictis irritos deprehenderit, præterquam quod semetipos indignos faciunt Dei misericordia, vltimis subdat supplicis. Ut non ex contemptu talium inue-

Pese. Per Dei vitam.

Authentici Constituti.

Blasphemia enormitas. Pena antiqua blasphemie.

inueniatur & ciuitas & respublica per hos impios actus laedi. Nam si contra homines inquit facta blasphemia, impunita non relinquuntur, qui Deum ipsum blasphemant magis digni sunt supplicia sustinere. Hæc Constantinus. Et est præcipuè recolenda collatio hominum cum Deo. Bone Deus, qui in regem blasphematur, quam omni opprobrio & supplicio, & quidem merito dignus habetur. Et tamen cum qui in regem regum contumelijs proscindit non tam iniquis oculis conspicitur. Sed de blasphemijs hæcenus. Ad hæc profectio si blasphemias non sunt, saltem proximè accedunt dicere, Sicut Deus est & sicut natus ex virgine (& similia) sic quod assero verum est. Quocirca dum falsitas sic affirmatur fedissimum est periurium, blasphemias affine. Et quando affirmatio veritate pollet, non tamen esset a blasphemia longe distans. Nam quamuis veritas, ut aiunt Philosophi, eo quod adequatio est rei ad intellectum, ac perinde indivisibile consistens non recipiat magis & minus, tamen quia diuina veritates ipsissimi sunt veritatum omnium fontes non sunt a nobis accessibiles, atque adeo insolentissima superbia est tantum nobis fidem arrogare ut veritates caducas nostras cum illis sempiternis conferamus. A blasphemias iurationibus ad alia periuria eo ordine descendendum nobis est, qui inter iuramenti comites constituitur. Primus autem est veritas que si iuramento absit insigiter vanum est, quod scilicet iurandi substantia euacuatur. De hoc ergo statuitur secunda eademque vniuersalis conclusio, que nullam prorsus exceptionem permittit. Omne assertorium periurium est peccatum mortale. Omne (inquam) in quacunque materia, quocunque fine, quacunque de culpa & sub quacunque forma, & quocunque modo & intentione fiat, dum tamen sit actio deliberata. Dixerim in quacunque materia siue magna siue parua. Et enim qui falso iurat se non fuisse barbam mortaliter peccat, atque si iurasset rem aliam grauissimam. Nam tam falsum est, se non fuisse barbam (si falsum modo est) aut non pena lauisse dentes, quam se non parricidisse homicidium, quod tamen commisit. Et quous id fine aut causa facias, nihilominus lethale peccatum est, quanto sit eumque finis alias sanctissimus, & piensissima causa eadem-

que grauissima, ut si deeres ad cauendum tibi mortem, vel innocenti, vel regi, vel ad liberandam a prodicione & incendio totam rempublicam, quin etiam si illa via hominem seruasses ab æterna morte nihil secius tuam ipsius animam peremisti. Exemplum est in lib. contra mendaciam Augusti. Si quis esset infidelis in potestate impiorum constitutus ad quem peruenire non posset, ut regenerationis laus aboleretur, nisi deceptis mentiendo custodibus, minime adliceret. Perfrice non solum peierare nefas esse, verum neque mentiri fas est, ad redimendam animam proximi, eripiendamque a tartareis faucibus, & vsummatim dicamus quemadmodum (ut in decretis extat) 2. quæstio secunda canon. Primum est, nulla neu vera neu cogitata ratione mendacium dici potest contra peccatum. Ita nullum potest esse mendacium, quamlibet leuissimum, quin si iuramento firmerit sit mortale periurium. Et cum audis assertorium, promissorium que intelligito, qua ratione (ut superioribus dicebamus) assertorium est, ut si dum quispiam se aliquid facturum aut non futurum iurat, non habet intentionem faciendi, ut iurat, mendacium assertorium est quamuis iuret hominem occidere aut peius aliquid patrare, tamen postea id te exequens nouum committit crimen contra legem opus illud prohibentem. Huius autem conclusioni adiungitur tertia. Omne iuramentum promissorium tei, que si ne peccato mortali fieri non potest, est peccatum atque exceptione peccatum mortale, etiam si verum iureris, videlicet dum intentio adimplendi. Nam cum qui iurat, alia teneatur lege contra iuramentum facere, perinde est ac si falsum iurasset. Immo cum omnis res illicita sit contra diuinum mandatum. Nam tam naturalis quam ciuiles ut lib. 1. dictum est ab illo deriuantur: sit ut iurate per Deum rem illicitam est illi, aut per ipsum promittere facere contra eius ipsius mandatum. Quapropter sicut superiori libro de voto rei illicita dicebamus qui rem iniquam iurando promittit Deo potius malum committatur quam verum promittat. Committatur inquam illi iniuriam facere, quod nihil vel impudētius vel audacius dici potest. Promissio namque de te fieri debet que sit ei grata, cui sit. Hæc ergo duo sunt

Sicut
De^o est.

Secunda
concl.
De peri-
iurio as-
sertorio

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

est sunt dicunturque peritria de quibus
 idcirco tum conclusio D. Thome in vni
 uersum intellecta verissima est, tum &
 eius rationes firmissimæ. Nam qui his mo
 dis deierat Dei contempitor ex eiusque
 adeo violator charitatis. Nominem autem
 peritrii impresentiarum non illud tantum
 intelligimus, quod fit per Deum, verum
 & illud etiam quod fit per creaturas in ip
 sum relatas. Nam et si in solutione se
 cundi videbimus, peius sit peierare per
 Deum, est nihilominus peccatum mor
 tale, dum fit per creaturas: siue vtrum
 que solenniter fiat coram iudice, siue pri
 uatim. Omne enim esset peccatum morta
 le. Haud tamen monstrasse satis est peritri
 um simpliciter dictum mortale crimen
 esse de eius etiam enormitate quartam cõ
 clusionem addamus. Peritrium quod sa
 crilegium mortale est peiorem Dei offen
 sam innatam habet quam vllum crimen
 quod aduersum proximi charitatem ad
 mitterit, etiam quam homicidii, siue per
 Deum siue per creaturas in ipsum relatas
 fiat, siue solenniter siue priuatim. Conclu
 sio est D. Tho. in quolibet. 1. 8. atque alio
 rum plurimum. Sed quado nulla extaret do
 ctorum auctoritas, rationes in propatulo
 sunt: & namque peritrium præuaticatio
 præcepti prioris tabulæ, vt supra diximus
 qua eius detrahitur honor & reuerentiæ:
 huiusmodi autem iniuriæ immaniores il
 lis sũt, quibus offenditur proximus. Quod
 si quis rationem hanc infirmare conetur,
 sed arguens quod tũc sequeretur acerbius
 esse crimen, violare diem festum serui o
 pere, quam hominem enecare, eo quod
 man iatum de seruandis festis attinet ad
 priorem tabulam. Nullius est vigoris argu
 mentum: quoniam festorum præscriptio,
 que ab ecclesia seruatur, non est de iure
 diuino, sed de iure duntaxat humano: &
 ideo violatio festi non est tam graue pec
 catum, quam vel homicidium, vel furtũ.
 Qui verò id quod iure diuino de celebra
 dis festis cautum est, transgredietur gra
 uius quam homicida peccaret: pura qui
 nullum in tota vita feriatet tempus, quod
 dicaret diuino culti. Ad iungitur & secun
 da ratio, qua demonstratur peritrium ini
 quius esse homicidio, aliàs enim non esset
 iuramentum, siuis omnis controuersia, vt
 ait Paulus. Nam si esset minus peierare,

quam occidere aut adulterium facere, nõ
 quam ab homicida & ab adultera iuramẽ
 tum perteretur calumnie: quoniam con
 iectura esset, vt peritrium, tanquam per
 exilius peccatum maiora contingerent cri
 mina. At vero fuit semper omnibus gen
 tibus tam sancta, tamque solenniter culta
 iusiurandi religio, vt quæuis agatur caus
 sa, iusiurandi beneficio, & trañetur, & ex
 pediatur. Sed si forte qui hoc argumen
 tum vt inualidum sic redarguat. Vbi quis
 de hæretica defertur præuicacitate, quamuis
 iniquior peritrio sit, ab eo nihilominus
 exposcitur iuramentũ calumnie: ergo
 illa ratione non probatur peritrium esse
 grauius homicidio. Respondetur, quod
 hæresis error quidã est intellectus, & ideo
 licet hæreticus per ignorantiam aliquid
 de Deo falsè difficiatur, confitetur nihilom
 inus reuerentiã ei debitã. Quapro
 pter in sua existimatione grauius est per
 itrium ac proinde dignus existimatur cui
 iuramentum exigatur. Ac demum
 quante sit peritrii pernicietis tertio demon
 stratur. Peritrium namque subuertere mo
 litur fundamentum humanorum omniũ
 commerciorum quod vt supra ex Cicero
 retulimus, est dictorum fides. Hæc enim
 tunc firma est cum per iuramentum con
 stabilitur. Quare si iusiurandi vim infrin
 gas nulla sit reliqua inter homines cõstan
 tia fidei. His ergo de causis Leuit. 19. cum
 tanta emphasi prohibetur peritrium. Alia
 enim mandata simpliciter ponuntur. Nõ
 furtum facies, & c. Peritrium autem cum
 emphasi, Non periurabis in nomine meo
 nec polues nomẽ Dei tui, Ego dominus.
 & Exod. 20 non satis Deus duxit admoni
 tos nos facere ne nomen eius in vanum
 assumeremus, sed subdit, Neq; n. habebit
 insonem Dñs eum qui assumpserit nomẽ
 Dei sui in vanum. Et C. de iureiurando.
 Iusiurandi inquit contempta religio satis
 Deum vltorem habet. Quaproter et si re
 spública non perinde atq; homicidia peri
 iuria yleiscatur, non ideo existimandũ est
 non esse grauioris culpæ. Vnde 21 q. 1. ca
 non. mouet ait Aug grauisimam esse pæ
 nam periurij, scilicet, & apud Deũ & apud
 ecclesiam. Et Euticianus Papa canon. sta
 tum proximo prædicandum (inquit) est, vt
 peritrium fideles caueant, & ab hoc sum
 mopere abstineant, sciẽtes hoc grade / ce.
 lus

Quarta
 conclusio.

Quarta
 conclusio.

lus esse. Quare & per iur in facies iure habentur, ut in canon. qui cuiusque & cano. in facies. & extra de testibus, & testimoniu habetur. His autem non obstantibus subnectitur. 5. conclusio. Plura sunt promissoria per iur in qua non sunt grauioris culpe quam venialis. Primum enim id valde probabile est, quod preced. g. Ca. ten. a. n. p. iur id quod officio supererogatio nis oblat, non esse grauius quam veniale, vt non intrare religionem: quia potest absq; peccato illud impleri, nisi forsan id quis iurasset in castreitiam necessitatis: tunc enim illicitum iurasset. Quocirca. vt legitur canon. Floren. dist. 8. si ille Archidia. qui iurauerat nunquam fore. episcopus, compulsus fuit ex officio functionem accipere. Quod si arguas; qui opus supererogationis iurata non facere obicem ponit spiritui sancto: ergo peccat mortaliter, nam spiritui sancto resistere in signis seculi apparet: negatur consequentia. Si enim compactus quis opponeret ei obicem, vt nequiret absq; culpa mortaliter inspirationi au-cultari, ipse obicem appositus esset mortalis: qui autem iurat non facere opus supererogationis non obstante iuramento potest optime spiritui sancto obedire. Et ideo non est alia culpa quam quod contra concilium spiritus sancti iurauit, quod natura sua ideo non est mortale, quod ad consilia nemo tenetur: est nihilominus irreuerentia quadam saltem venialis. Secundo etiam conclusio verificatur, vbi quis iurat promittendo rem secularem & omnino vanam, vt cum quis iurat leuare festucam, aut rescindere vngues tali die, aut id genus alia, que nullus sunt e molumentis iuramenta enim hec ob id sunt peccata quod non sunt obligatoria, suntque subinde vana. Haud tamen condemnanda sunt mortalia, postquam etiam circa peccatum non nunquam impleri possunt, vbi impletio contra bonos mores non vergit. Tertia conclusio vera ostenditur vbi quis iurat aliquid se facturum quod non est nisi veniale malum nempe iocose mentiri, aut ocio sum verbum loqui. Tunc enim quia illud iuramentum implere non est nisi veniale, consequitur vt neque illud fieri grauiorem afferat culpam. Quod si in contrarium arguas, Qui illud iuramentum emittit, tenetur illud falsificare non implendo: ergo

in vitium facit iuramentum falsum, quod videtur esse mortale. Respondetur quod quamuis teneatur illud falsificare, nihil tamen teneatur sub reatu veniale. Et id eodem rationem sit quodammodo falsum, non tamen inde fit esse mortale: in enim supra regulam illam quod non iuramentum falsum sit mortale, primum ostendimus non esse vniuersalem, nisi assertorie. Quod restidum ille de quo loquimur iurat non haberet intentionem implendi, illud esset mortale: nam esset assertorie contra mentem. Sed tamen obligatio promissoria iuramenti debet ceteri, vt diximus, ex parte obiecti. Vnde quando obiectum hoc est materia non est nisi veniale: iurata id facere cum intentione faciendi non erit grauius quam veniale. Quarto denique postremo verificatur conclusio, vt superius g. art. 2. disputabimus quando quis sub iuro pollicetur rem parui momenti: quod quidem profecto, vt reor, non est nisi veniale. Secunda conclusio. Non omne iussum assertorium, licet sit vanum atque illicitum & subinde sit quodammodo per iurium est peccatum mortale sed crebro veniale. Conclusio hinc veritatem obtinet vbi per iurium solo defectu terrij comitis committitur: quod quidem non simpliciter, vt arbitror, sed secundum quod per iurij nomine denotatur. Primum vbi quis verum tertiumque iurat, sed tamen sine necessitate: quod plurimum illis qui iurare assueuerunt accidit, vt cum quis iurat solem lucere aut pluere, dum ista est, & similia. Hec enim iura quia vana sunt, culpa non vacant, sed tamen quia vera existunt & certa, mortale lahem non impingunt. Vbi autem quis pro certo iuratur, quod certum non habet, plurimum difficultatis emergit: si tunc animaduertendum quod iudicandum verumne sit, falsum iuramentum, non iam ad rem iuratum, quam ad mentem iurantis attendendum est: si enim quis id iurat, quod post legimum exar: em certo putat esse verum, licet forte sit falsum nullatenus delinquit. Et vice versa dum putat esse falsum quod pro vero iurat, quanquam forte sit verum nihilominus per iuratus est, vt supra art. 1. ex mente Augustini explicuimus. Requirunt autem iuramenta irreuerentia, vt q. preced. art. 7. adnotauimus, non solum vt verum iuratur, sed vt nihil homo iurante

Quarta
conclu.

Argum.

SOTO
de iustitia
Legibus
DIII
13

quam pro rei qualitate certus sit verum esse quod iurat. Dixerim pro rei qualitate & dignitate. Nam non æqua diligentia in omni materia requiritur ad veritatem perscrutandam quæ iuramento asserenda est, sed in rebus egregijs atq; arduis multo maior quam in his quæ sunt minoris momenti. Immo quâdoq; res potest esse tam peruisa, vt sine vlla discussione possit iurari. Culpa ergo iurandi rem in certam pro certa asserenda est penes negligentiam, hoc est penes omissionem diligentia, quæ pro dignitate materia erat adhibenda. Quæ quidē indiligentia tanta esse potest, vt faciat peccatum mortale, tamque remissa, vt non constituat nisi veniale id quod iudicio prudentis pensandum est. Verumtamen circa has duas conclusiones ingens ex dictis D. Th. contra seipsum exungit arg. Constituit n. in 1. art. omne illicitum iuramentum, quod iam modo dici periurium, et illud cui solus deest tertius comes. Et in 2. vniuersum constituit omne periurium esse peccatum, in tertio verò ait omne esse peccatum mortale. Quod si verum est, falsæ sunt 5. & 6. conclusiones nostræ de peccato veniali asserit, quod protectio concedere enormis apparet error. Quis n. mortale peccatum in vero iuramento & certo committitur alicui, ob id solum quod non erat necessarium? Ad hoc ergo respon. vt bene Caiet. hoc loco speculatur, periurium vno modo dici simpliciter, & aliter secundum quid. Et est dicit. Bona. ad hoc propositum in 3. dist. 39. art. 1. q. 1. Periurium n. simpliciter est id quod præcipuo potissimoque fini iuramenti aduersatur qui est veritatis confirmatio & attestatio: videlicet omne assertorium periurium quod sit contra mentem: si quotiens quis id iurat, quod putat esse falsum, aut si iurando promittit, quod tunc facere non intendit: vt in præsentiarum 2. nostra conclusione assertum est. Huic enim periurio deest primus comes: nempe veritas, quæ illud constituit simpliciter periurium Huic autem annexum est & illud quod in 3. conclusione subiecit iuramento promissorio rei, quæ sine peccato mortali impleri non potest, quippe quod in virtute etiam est iuramentum falsum: quandoquidem qui illud emisit, tenetur sub reatu peccati mortalis falsum reddere. Reliqua verò illicita iuramenta, tametsi suo gradu dicantur periuria, fortissimum

men hoc nomen secundum quid: quoniã non è regione fini iuramenti obiectatur: qui est confirmare attestariq; veritatē, vt patet, si per singula discurras. Nam in promissorijs 5. conclusionis saluatur veritas, quæ finis est iuramenti in intentione iurantis, sed quoniã ratione materia obligationes deinde resolutas non ligant sub reatu mortali, sit vt neq; periuria ipsa sint mortalia. Atq; idem ijs accidit assertorijs, quæ hac 6. conclusione protulimus. Salua enim in illis sit veritas in intentione iurantis, sed quia aliunde contrahunt rationem culpæ non oportet semper esse mortalia. Hac autem oculatus discernas, si vires duas iuramenti, quas q. præced. artic. 7. dig nouimus mediteris: quarum prima est veritas assertoria, confirmatoria & attestatoria: quæ semper obligat sub mortali reatu, sed altera est obligatoria, quæ resultat ex iuramento promissorio & huius grauitas ex natura obiecti pensanda venit. Vnde conclusio D. Tho. huius art. scilicet Periurium ex sui ratione est peccatum, si accipiat vniuersaliter pro vniuersis indiuiduis, restringenda est ad periuria simpliciter in 2. & 3. conclusionibus expressa. Si verò vt sonat intelligatur solum quantum ad genus, sicut si dicas furtum ex sui ratione est peccatum mortale, non opus habet restrictione: sed nihilominus illa quæ in 5. & 6. conclusionibus allata sunt ratione materia excipiuntur, vt non sint nisi venialia: sicuti iussurari obolum. Est nihilominus magis oportet necessarius tertius comes nempe iudicium, & circumspectio iuramenti, quæ multa habet membra. Primum vt dicebamus, vt magna necessitas interueniat. Hac autem necessitas inde primum iudicanda est quod sit res dubia: nam vbi res liquet, frustra iuratur, & idcirco improbe. Et præterea requiritur, vt id quod iuratur, sit dubium, non, aut iuris, aut scientiæ, quod alijs methodis, vt potest vel auctoritate, vel ratione terminandum est, sed quod sit dubium facti, idque tale, vt alia via quam per iuramentum innotescere nequeat. Mox rei magnitudo estimanda quoque est & pietas, vt videlicet digna sit cuius Deus sit in testem accersendus: nam pro re leui iurare, pro qua non modo regem, verum neque virum honestum in testimonium euocares, citra diuinum contemptum fieri non potest. Sed de

Vires
duæ iuramenti.

Sensus
conclusionis
D. Tho.

Necessitas
iuris.

Argum.

Periurium
simpliciter
& secundum
quid.

Soto, de Iust. & iur. D d d bet

bet præterea tum vsurpatio diuini nominis, tum & periculum peierandi, quod à iuramento imminet, magnitudine necessitatis compensari. Id quod tam ille qui iurat, quam alter à quo iurare cogitur, tenetur animaduertere. Immo efflagitat præterea iurandi ratio, & vt forma certa, & ordine fiat in iudicio fori: ea nimirum religione quam secundum leges consueverunt iuramenta celebrari. Pura super altari, tactis euangelijs & cruce, vel saltem in præsentia iudicis: concesso prius iuramento induciarum tempore, vt secum materia de liberet, quid est quod iuret. Quocirca iuramenta, quæ vocantur libera, hoc est, que priuatim extra iudicium fiunt, perquam rarissimè excusari possunt à culpa, saltem veniali ex defectu necessitatis. Exemplo nobis sit Paul. ad Roman. 1. vt discamus, quam circumspectè quantaq; cum reuerentia sit nobis diuinum nomen per iuramentum nominandum. Iurauit primo in scriptis, quia non ita de calamo, vt delingua quidpiam potest inconsultum decidere, & de re præterea, tum occultissima, tum etiam necessaria, ad conciliandos sibi Romanorum animos. Testis mihi est Deus. Ecquis verò Deus? cui seruis, non vicunque, sed in spiritu meo, in Euangelio: filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio, &c. Post hæc tandem de pessifera iurandi consuetudine adhibenda est postrema conclusio. Recitat namque Sco. in 3. dist. 39. nescio quorum opinionem, quod vnum leue periurium non est mortale: sed tunc sit idem mortale dum sit ex consuetudine atque alia est recentior quorum domi assertio vsque adeo diuini nominis honorem zelantium pessimamque subinde iurandi consuetudinem eatenus vituperantium, vt dicant omne iuramentum siue verum siue falsum quod ex mala consuetudine fit, esse peccatum mortale: quia si fiat iniquum ex consuetudine, non potest habere tertium comitem qui est iudicium, atque adeo tunc iuratur incertum pro certo. Quocirca etiam si verum iuretur illud accidit materialiter & præter intentionem iurantis, vt pote qui eodem modo id ipsum iurarent licet esset falsum. Nam qui ex consuetudine iurat, quicquid in buccam venerit sub iuramento profert. Ad intellectum ergo rei præsentis statuitur septima conclusio: Consue-

tudo licet causa sit iurandi, magnumque secum afferat peierandi periculum, tamen neq; ipsa per se peccatum est, neque specie mutatur iuramenti, neq; aliter aggravatur, tollendo aliquem trium comitum. Ad huius autem conclusionis explicationem notandum est consuetudinem in quacunque materia non esse nisi actionum frequentationem, ex qua secundum Philo. 2. Eth. generatur habitus. Patet ergo prima conclusionis particula. Nam habitus ille ex actu frequentatiæ generatur, quia causa est iterum, atque iterum iurandi: si quidem habitus quicunque generat similes illis actus ex quibus generatus est. Illa autem iurandi facilius, vt ait, z. ex Aug. contra Mendac. reuoluitur, secum affert periculum de iurandam: an euerit rationis vsum, vt ante homo iuret quæ adhibeat veritatis iudicium. At verò cum frequentatio actuum non sit distincta ab ipsis actibus, non est per se peccatum vltra numerum multiplicatarum actionum. Sed si decies vanè iurasti, decem prædicta commisisti peccata, vel mortalia, vel venialia, secundum absentiam comitis, qui dicitur iuramento. Hoc est si fuerint falsa aut iniqua de re, quæ sine mortali impedit non potest, erunt mortalia. Si autem leuia ea defectu iudicij & discretionis, erunt venialia. Quocirca consuetudo vt conclusio affirmat speciem iuramenti, nec mutat, nec aggravat: nisi quatenus comitum aliquid tollit. Vnde vt ad opinionem quam Sco. refert respondeamus. Si periurium fuerit leue & veniale, videlicet eorum quæ in 1. & 6. conclusione designauimus, quorum tuncque fiat ex habitu & consuetudine non efficitur mortale. Et eodem modo respondetur ad opin. secundo loco recitatam, immo si iuramentum sit quod per se esset licitum, propterea à quod ex consuetudine iurandi fiat, nullam contrahit culpam neque venialem neque hoc in dubium cadere potest: solus enim defectus aliquid trium comitum facit iuramentum esse peccatum. Sed aiunt forte isti idem esse iuramentum fieri ex consuetudine, & fieri sine iudicio: videlicet vt iuretur aut falsum pro vero, aut incertum pro certo. Illis autem respondemus primo falsum esse quod affirmant in primis non conuertuntur. Potest n. defectus iudicij contingere, non ex mala consuetudine: sed aliunde videlicet, quia homo valde affectus est ad id quod iurat,

Forma
& ordo.

Iuramē
ta libe-
ra.

Paul. ad
Rom.

De pessifera iurandi consuetudine.

Septima conclusio.

SOTO
de iure
legibus
DII
13

jurat, vel ex ira, vel aliam ob causam. Præterea, stat quempiam ex consuetudine iurare, & nihilominus non peccare defectu iudicii. Nam iurare ex consuetudine est iurare instigante consuetudine, sed nihilominus res potest esse tam perite veritatis, vt nulla sit opus mora iudicandi. Et ideo tunc iuratio nullum erit peccatum. Deinde quia potest cōtingere in illo motus superstitiosus, qui sic naturaliter lingua rapiat, vt culpam, vel omnino tollat, vel venialem reddat. Adde quod vt supra monstrauimus non quæcunque negligentia iudicandi peccatum mortale est. Ad hæc stat etiam quæpiam (licet raro contingat) iuramentis esse astrictum, qui tamen in opte ingenio non est mendax, immo abhorret mendacia: illum ergo sic condemnare, vt quotiescunq; iuret, siue verè siue falsè, mortaliter delinquat, enormis profectò esset censura. At fortasse aliud hic quis commetum fingat quod à nonnullis comminiferi audiui, nempe cum qui consuetudinem habet intemeratam iurandi in statu esse peccati: Hoc autem multo minus intelligo. Status enim peccati non censetur, nisi vbi vel te non penituit elapsi criminis: vel animum habes delinquendi, vel occasionem non amoues: vt si non domo depellas amicam, aut si artem exeres (vt campforiam) quæ anfas ingenio suo & natura peccandi offert: vbi verò hæc absint, neque peccatum superest, neque subinde status peccati. Igitur quantumuis sit homo male iurandi consuetudini addictus quamprimum mentem mutauerit, & occasiones fuere proposuerit, puta familiaritatem cum illo qui causa ei erat iurandi, vel alias quaslibet, in nullo remanet statu peccati. Nam habitus per cessationem ab actu extenuabitur ac tandem delebitur. Hæc dicta sint, non quod prodigiosam nefandissimamq; iurandi consuetudinem excusare velimus: sed vt illis occurrerimus, qui plus nimio eam inculpates, culpam perferuntur vbi culpa non est. Satis est enim quod eiusmodi consuetudo tam præsentaneum afferat deiciendi periculum, vt sit seu virulentissima pellis exterminanda. Vix enim iam reperies qui citra iuramentum minimam orationem vel inire, vel concludere sciant: quippe cum ceu orationis ornamentum & sustentaculum sit iuramentum in singulis verbis vsurpat. Vnde quanta emphasi Aug. in serm. citato

verba illa Iacobi præponderet: Ante omnia nolite iurare. Ante omnia, inquit, vt attendatis præteris vigilatisque, ne subrebat consuetudo iurandi, tãquam in specula ita te potuit contra te, ante omnia leuauit te super cetera, vnde te attendas. Et infra noles vt diceret tibi ante omnia, vt omnia tua inspiceres omnes motus linguarum diligentissimè custodires, essesque custos male consuetudinis tuæ. Ad eam constringendam audi ante omnia, quid est ante omnia? Ante omnia vigila, ante omnia intenus esto: Hæc ille, at numero pretringu nequeunt, quæ passim à sanctis patribus aduersus istam terribilissimamque ac perinde mortiferam iurandi consuetudinem dicta sunt.

Primum arg. S. Th. hoc est, quod q. præced. art. 7. contra Panor. tractauimus. ait enim Celestinus Papa c. verum, extra de iureiur. Romanos Pontifices arbitratos fuisse à iuramentis coactis iurantes absolueri. subdit autem, quod vt agatur consultius, & auferatur materia deiciendi, non eis ita expresse dicatur, vt iuramenta non seruent, scilicet antequam relaxentur: sed si non attendent, non ob hoc suat tanquam pro mortali crimine puniendi, vbi videtur affirmari huiusmodi periuria coacta non esse mortalia, vt ait Pan. super c. si verò, eod. tit. Respondet tamè S. Th. quod coactio non aufert à iuramento, pmissorio vim obligandi, & ideo qui non implet, mortale periculum incurrit, potest tamè ille auctoritate summi Pontificis ab obligatione absolui. Quod autem subditur, non esse tãquã pro mortali crimine puniendos, non ideo dicitur quod mortali er non peccent, sed quod pena ecclesiastica mitius infligitur. Secundum arg est propter periurium iure incurritur infamia, vt habetur 6. q. 1. can. infames: non aut propter quodlibet assertorium periurium infamia vt incurrit: ergo non omne huiusmodi periurium est mortale. Argum hoc ideo D. Tho. attulit vt modum quo per periuria infamia contrahitur declararet, quæ nos q. præced. art. 10. explicuimus. Periurus enim nisi duabus conditionibus adiuctis nõ fit iure infamis scilicet & q. solenniter iurando peierauerit, & quod postea in foro iudicali sit deperiurio publicè cõdemnatus, vt sit à testimonio ferendo repudiandus. At verò non sequitur q. si assertorium periurium, propterea quod tunc non sit ante sententiam diffinitiuam

Aduersus iurandi consuetudinem.

Primum arg. S. Tho.

Secundum arg. de infamia periurij.

D d d 2 tuam

Consuetudo iurandi non est status peccati.

riam infamem, non sit peccatum mortale. Quoniam peccata mortalia non afferunt infamiam, nisi in iudicio tradantur & condemnentur. Imò hæreticus quoad usque sit de hæresi condemnatus, non habetur iure infamis. Habet tamen periurium promissorium non nihil amplius culpæ supra assertorium. Nam qui assertorie peieravit post factum iuramentum non habet potestatem faciendi quod non fuerit falsum. Qui autem solenniter iurando quidpiam promissit, propterea si id non implet maiorem incurrit infamiam, quod post iuramentum factum tempus habuit implendi. Tertio arguitur inquirendo an iocus vel inadvertentia, vel aliud quidpiam culpam diluere valeat periurij: iurare enim per Deum ut q. præced. artic. 1. c. ex Chrysostom. et Iulianus homil. 44. super Matthæ. grauius est, quam iurare per euangelia: sed iurare priuatim per Deum falsè, nõ semper est mortale, puta cum vel ioco vel lapsu linguæ fit, ergo non omne periurium est peccatum mortale. Ad hoc autem D. Thom. quinque respondet. Primum quod ioco peierare, cum diuina irreuerentia non tueretur, nõ excusatur à mortali. Secundum quod si ille qui lapsu linguæ falsum iurat, aduertat se falsum iurare, sicut non excusatur à Dei contemptu, ita neque à mortali. Tertium: Si autem hic non aduertat, videtur non habere peierandi intentionem: & ideo à crimine periurij excusatur. Quartum est quod etsi de se ut q. præced. diximus grauius sit iurare per Deum quam per euangelia, tamen solenniter iurare per euangelia grauius esse potest, quam priuatim iurare per Deum: tum propter scandalum, tum etiam propter maiorem deliberationem, quæ tunc adhibetur. Quintum est quod omnibus hinc inde penitatis nempe, ut æquale sit scandalum & deliberatio, grauius est peierare per Deum quam per euangelia. Hæc omnia perspicua sunt. Secunda tamen conclusio sane intelligenda est, scilicet quod qui lapsu linguæ peierat, si id aduertat, peccat mortaliter. Intelligitur enim si aduertentia sit satis deliberata. Nam si est motus surreptitius, adeo ut sit subita deliberatio, non autem plena potest esse veniale, scilicet si tempus non suppetebat ad plene deliberandum. Nam si mala consuetudo fuit in causa non plene deliberandi non semper excusabitur à mortali. Et pariter

moderanda est tertia conclusio, scilicet, quod ubi non est aduertentia nullum est peccatum. Intelligitur enim de surreptitio motu naturali, ubi non fuit tempus aduertendi. Nam si aliqua negligentia præcesserit, etiam sine aduertentia potuit emergere culpa. Vnum autem hic adnotauit Caieta. quod vel non intelligo, vel adduci nõ possum, ut credam: Ait enim quod si quis propter continuam consuetudinem tam verè quam falso in communi locutione iurandi non aduertit, non excusatur à mortali. Ex quibus verbis illi, quos supra commemorabam eliciunt quod etiam iurare verum ex consuetudine fit mortale, & ratio est, ut ait Caieta. quod inadvertentia, ut excuset per iurium debet esse causa ipsius, ita ut si ille aduertit non peieraret. In illis autem qui iuramentis assueti sunt, inadvertentia non est causa periurij, quia etiam si aduertit nihilominus peieraret. sed est ignorantia concomitans, quæ non excusat. Quod autem hoc non sit credibile, patet. Nam primum hæc postrema suppositio falsa est. Enimvero etiam si peieret quis peieret, forte nunc si aduertit, non peieraret: & ideo inadvertentia causa fuit periurij. Præterea istæ conditionales nullius sunt meriti, vel demeriti, scilicet aduertit nõ peccaret, aut nihilominus peccaret. Quamuis enim conditionalis hæc vera esset, si inimicum haberem præsentem, illum occiderem, in nulla propterea ego sum culpa, sed actus voluntatis quam nunc habeo estimandus est, qualis sit. Et ideo quicquid contingeret, si homo aduertit, nihilominus inadvertentia postquam tollit voluntarium, tollit peccatum. Hæc autem verum est, quod si consuetudo me præcipitavit, ut non aduertentem illa præcipitatio & indiligentia potuit esse peccatum, & forte tanta potuit esse negligentia, ut esset mortale, ut supra dictum est.

ARTICVLVS IIII.

Utrum liceat iuramentum ab eo peierari qui peieraturus est.

Postquam de peierante visum est, sequitur ut illius crimen exploremus, qui iuramentum à peieratore exposcit. Et respondet Diuus Thom. dicitur

Tertium argum.

Expositio.

SOTO
de iure
Logica
Dicitur
13

suppositis distinctionibus per tres conclusiones. Prior distinctio est, ex parte illius qui iuramentum exigit. Aut enim pro seipso priuatim sua sponte iuramentum exigit, aut tanquam publicus iudex ex necessitate officij ab alio implorati si priuatim quidem aut probabilibus coniecturis scit alium mendaciter iuraturum, aut nescit. De illo ergo, qui nescit statuitur prima conclusio. Nullum est peccatum ab eo iuramentum petere, quem nescis falsum iuraturum tamen si humana sit tentatio: quia, sex quædam infirmitate procedit, qua homo dubitat alium citra iuramentum verum dicturum. Et hoc est quod ait Christus Matt. 5. Quod amplius est, à malo est. Hoc est ab illa dubietatis plaga per quam originale culpam contraximus, ut de aliorum veracitate dubitemus. Secunda conclusio. Exigere ab eo priuatim iuramentum, quæ scis mendaciter iuraturum peccatum est mortale. Nam ut ait Aug. in sermo de verbis Jacobi, licet peterans de suo periurio se in terimar, tamen cogens ad iurandum manum interficientis impressi: & ideo homicida est, hoc est animam occidit proximi. Tertia conclusio: Publico iudici nullum est peccatum iuramentum ab eo exigere, quem scit falsum iuraturum, si tamen id fiat ab alio requisitus: quoniam iudex tunc non est qui iurantem cogit, sed alius qui publicum eius officium implorat. Primæ duæ conclusiones sunt Augusti in sermo illo 28. citato de verbis Jacobi: & referuntur 22. quæst. quinta canon. qui exigit. Et quidem primam paulo differentibus verbis astruit, quam hic D. Tho. Verba siquidem eius sunt. Si quis nesciens alium peieraturum iuramentum exigit, ut fides ei fiat, non audeo dicere non esse peccatum: tamen humana tentatio est. Nihilominus bene D. Thom. & doctores affirmant non esse peccatum, si tamen causa iurandi intercesserit: quia re graui dubitare de alterius veracitate, nulla est culpa, sed infirmitas humana. Aug. autem ideo non audet negare esse peccatum, quia arbitratur celeberrimè fieri sine necessitate: nempe vel in re parui momenti, vel ubi alter est satis fidei dignus: in quibus casibus vix sine culpa exigitur iuramentum. Secunda autem conclusionis ratio est, quod neminem licet ad malum inducere. Nam auctore ad Rom. Paulo, non solum malefactores di-

gni sunt morte, verum & illi qui consentiunt facientibus, ac inulò perinde magis qui illos inducunt. Ille autem qui sciens alium peieraturum, cogit ut iuret illum ad malum inducit. Contra hanc autem conclusionem eiusque probationem arguitur. Si quis à sceneratore parato sub vsurarum vinculo mutuare, mutuum petat, quamuis sciat illum delictum commissurum nullatenus peccat, & D. Tho. 2. 2. q. 78. articulo quarto confitetur: ergo neque ille scit alterum peieraturum ire. Secundo exigitur iuramentum ab infideli, etiam si scias illum per falsos deos iuraturum, ut ad Publicolam ait Aug. quem hic ad hoc propositum D. Tho. citat, & tamen iurare per falsos deos peccatum est, idemque sit supra diximus grauius quam iurare falsum per Deum verum: ergo foriori ratione petere iuramentum ab eo, qui scitur mendacium iuraturus erit peccatum. Nam sicut quis petendo ab infideli iuramento suo vitur iure, ita & qui ab illo petit, qui paratus est mendacium iurare, ipse enim sibi viderit quomodo iurat. Ad istorum intelligentiam hæc præfigenda est certissima regula, quod nemini licet quempiam ad malum inducere, licet tamè alterius delicto in bonum vit: Assertio est D. Tho. in solutione quarti. Ob idque quamuis liceat eius iuramentum recipere qui per falsos deos iurare paratus est: sicuti mutuum ab vsuario petere, neutrum tamen fas est inducere ad illud malum. Sed rogas quomodo cognoscam an inducam, vel tantum vter? Arguitur enim sic, quamuis infidelis paratus sit iurare per falsos deos: hoc tamen iuramentum modo non faceret, nisi ego exigerem: ergo ad hanc actionem in diuiduo ego eum induco. Ad hoc responderetur quod ille qui vtens iure suo ab altero id petit quod potest bene facere, si ipse peieratus est id ipsum malefacere non inducit illum. Exempli gratia, qui petit ab vsuario mutuum, quia vtendo iure suo petit id quod licitè alter potest facere, scilicet illud gratis mutuo dare, non censetur illum inducere: induceret autem si ipse nullatenus vellet vsuras dare, quia cognoscit esse peccatum, & alter eum ad id instigare. Pari modo qui ab infideli petit iustitrandum, solum vtitur iure suo, petendo ut fidem contractus confirmet, quod ipse posset facere Christianè iuran-

Regula.

Quest.

Auguſt. Opima interrogatio.

do. Quare vt Aug. ait ad Publicolam non cum inducit ad malum, ſed vt iur eius malo quod ipſe ſua ſpontè fecit, nempe fide contractus per impium iuramentum confirmata. Sed rogas cur non idem vſu venit dum ego peto iuramentum ab eo quem ſeo falſe iuramentum, nam pariter dicas re vt iure tuo, & tantum peccatū, imò maius eſt iurare verum per falſos deos quàm falſum per verum. Auguſt. eodem loco ad Publicolam reſpondet, cuius reſponſum citat hic D. l. ho. in ſolutione quarti. Quoniam in iuramento illius qui verum per falſos deos iurat, eſt aliquid bonum quo ille vitur qui iuramentum petit, nempe fides quæ in contractibus eſt neceſſaria: in iuramento autem illius qui falſum iurat, neq; hoc exiſtit bonū neq; aliud quo qui iuramentum petit vtatur. Et ideo de eſt ius petendi in caſum, quæ ſubinde petitur: & ideo qui petit reputatur alium inducere. Contra hoc autem arguitur. Sequeretur quod quamuis ille qui petit non ſciret alterum mendaciter iuraturum, ſed id dubitaret aut ſuſpicaretur, non liceret idem iuramentum exigere, quia exponeret ſe periculo præcipitandi alterum in crimē. Reſpondetur quòd non quæcunque dubitas vel ſuſpicio quæ eſt tenuis aſſenſus, neque opinio quæ eſt formidolofus, ſufficit ad iuramentum liceret petere: ſed probabiliffima coniectura quæ intellectum vincat, vt humano more, credat. Nam hoc quod forte illi rectè iurabit, eſt ius aliquid in altero vt petat.

Primum argum.

Primum ergo argumentum D. Tho. ſequeretur quòd nemini liceret, iuramentum ab alio petere. Nam vel ſcit illum verum iuraturum, vel falſum: ſi verum, pro nihilo & in vanum onus iurandi illi iniungitur: ſi verò falſum, non licet: vt dictum eſt. Reſpondet quòd obiectio hæc præcedit quando pro ſe quiſque exigit iuramentū qui quidem neutrius partis ſcientiam habet, aut fidem, ſed vel credit verum iuraturum, vel re vera dubitat, & tunc ad maiorem certitudinem id petit. Iudex autem, vt terra conſuſione aſſertum eſt, etiam ſi ſciat alterum fore periurum poteſt ab eo iuramentum exigere. Secundum argumentum diſtinguit inter recipere ſimpliciter iuramentum, ſicut recipit ſacerdos, vel alia tertia perſona inter partes, & iniungere

ſeu cogere ad iurandum, quòd plus eſt. Ait ergo recipere iuramentum citra correctionem, non videtur eſſe licitum, præcipue dum ſit periurium, quia videtur recipiens conſentire alterius peccato: ergo multo minus licet exigere. Reſponſo eſt Aug. ad Publicolam, qui ait: Quamuis dictum ſit non iuremus, nunquam tamen me in ſcripturis ſanctis legiſſe meminimus ab aliquo iurationem accipiſſimus. Vnde colligitur, quòd iurationem recipere non eſt peccatum nec conſentire alieno peccato, ſed cogere dum timetur periurium. Sed contra ſi quis vult ſe occidere, miniſtrare illi gladium eſt peccatum: ergo periurium ab illo recipere, quia ſuaſponte vult peierare. Negatur conſequentia, quia recipere iuramentum, neque eſt miniſtrare ma neque aliquo modo cogere: ſed quali paſſiue ſe habere. Verum eſt quòd lege communi charitatis & correctionis fraternæ deberet ille admoneri, ne peieraret, ſi ſperaretur correctione faceret. Ad cuius expliationem adhibetur tertium argumentum ex illo Leu. 5. Si peierauerit anima & audierit vocem iurantis falſum, teſtiſque fuerit quòd ipſe vidit aut conſciuit eſſe, niſi indicauerit, portabit iniquitatem. Ex quo videtur conſequens quòd quicumque ſcierit tenetur alterum corrigere: & cogere ne peieret: atque adeo tunc neque licet exigere, neque vero recipere iuramentum. Reſponſio autem colligitur ex Aug. ſuper eodem loco, vbi ait, quòd cum Moſes non expreſſerit cui ſit periurium iudicandum, neq; verò ordinem, recurrendum eſt ad legem communem correctionis fraternæ: Nam vt eſt Iuriſconſultorum axiomata, caſus omiſſus lege communi cenſendus eſt. Et ideo debet per ordinem correctionis fraternæ procedi, ſicut in alijs peccatis ſecretis, admonendo delinquentem ac tandem ſi opus fuerit reuelando ijs qui prodeſſe poſſunt & non obreſſe. Sed hoc non obeſt. ſi ijs quæ dicta ſunt.